

LBRIS

We know
books

George Orwell

1984

Traducere de Teodora Moise

BUCUREȘTI, 2024

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ORWELL, GEORGE

1984 / George Orwell; trad. de Teodora Moise. - București: Astro,
2024

ISBN 978-606-8660-69-1

I. Moise, Teodora (trad.)

821.111

Editura ASTRO

Str. Iacob Negruzzi, nr. 37A,

Sector 1, București

Tel./Fax: 021 223 04 51

Comenzi la:

www.cartea-mea.ro

www.depozit-de-carti.ro

© Toate drepturile asupra ediției de față sunt rezervate
exclusiv editurii Astro.

PARTEA ÎNTÂI

CAPITOLUL I

Era o zi senină, dar friguroasă de aprilie, iar ceasul bătea ora treisprezece. Winston Smith, cu bărbia în piept, ca să se ferească de vântul năprasnic, se strecură repede printre ușile de sticlă ale blocului Victoria, dar nu îndeajuns de rapid încât să împiedice un vârtej de praf grunjos să pătrundă în același timp cu el.

Pe hol mirosea a varză fiartă și a preșuri vechi. Într-un capăt al acestuia, un afiș colorat fusese rezemat de perete, prea mare pentru a fi lipit înăuntru. Înfățișa, pur și simplu, un chip uriaș, de peste un metru lățime: fața unui bărbat de aproximativ patruzeci și cinci de ani, cu o mustață neagră și groasă și cu niște trăsături aspre, dar frumoase.

Winston se îndreptă spre scări. Nu avea niciun rost să încerce să ia liftul. Chiar și în cele mai bune perioade ale sale funcționa foarte puțin, iar acum curentul era oprit în timpul zilei. Era una dintre măsurile adoptate de a economisi energia electrică pentru pregătirile din Săptămâna de Ură. Apartamentul se afla la etajul șapte, iar Winston, care avea treizeci și nouă de ani și un ulcer varicos deasupra gleznei drepte, urcă încet, odihnindu-se de mai multe ori pe drum. Pe fiecare palier, chipul uriaș de pe afișul rezemat de peretele din fața liftului, îl privea. Era una dintre acele imagini atât de bine concepute, încât aveai impresia că ochii lui te urmăresc oriunde te-ai duce. „FRATELE CEL MARE TE URMĂREȘTE“, scria dedesubt.

În apartament, o voce plăcută citea o listă de cifre care aveau legătură cu producția de fontă. Vocea venea dinspre placa dreptunghiulară de metal, ce se asemena unei oglinzi mătuite, încastrată în peretele din dreapta. Winston răsuci un buton și vocea se auzi mai încet, deși cuvintele încă se puteau distinge. Acest aparat (numit tele-ecran) putea fi dat mai încet, dar nu exista nicio modalitate de a-l opri complet. Apoi se îndreptă spre fereastră: zări o siluetă micuță și plâpândă, care ieșea în evidență prin salopeta albastră, impusă de Partid ca uniformă. Părul îi era foarte deschis la culoare, fața roșiatică, pielea înăspriată de săpunul de proastă calitate, de lamele de ras prea tocite și de iarna geroasă care tocmai se încheiase.

Afară, chiar și prin geamul închis, lumea părea rece. Pe stradă, micile rafale de vânt ridicau praful și hârțiile rupte și, deși soarele strălucea, iar cerul era de un albastru pătrunzător, părea să nu existe strop de culoare, în afară de afișele lipite peste tot. Chipul cu mustață neagră privea autoritar din fiecare colț. Era un afiș lipit chiar pe fațada casei de vizavi. „FRATELE CEL MARE TE URMĂREȘTE“, scria dedesubt, în timp ce ochii lui negri priveau adânc în ochii lui Winston. Jos, la nivelul străzii, un alt afiș, rupt într-un colț, flutura zgomotos în vânt, ba acoperind, ba descoperind cuvântul *SOCENG*. În depărtare, un elicopter care zbura printre acoperișuri, se opri pentru o clipă precum o pasăre în zbor, apoi făcu un viraj și dispăru. Era o patrulă de poliție, care se uita pe la ferestrele oamenilor. Însă patrulele nu contau. Numai Poliția Gândirii conta.

În spatele lui Winston, vocea din tele-ecran încă mai bolborosea despre fontă și despre depășirea celui de-al Nouălea Plan Trienal. Tele-ecranul recepta și transmitea simultan. Orice sunet pe care Winston îl scotea, peste nivelul unei șoapte, era captat imediat de acesta și, în plus, câtă vreme se afla în raza de acțiune a plăcii de metal, putea fi atât văzut, cât și auzit. Desigur, nu exista nicio modalitate prin care să

află dacă ești urmărit la un moment dat. Puteai doar să presupui cât de des sau prin ce metode se conecta Poliția Gândirii la sistem. Nu era exclus să îi urmărească pe toți, tot timpul. Dar, în orice caz, se puteau conecta la sistem ori de câte ori doreau. Trebuia să trăiești – și trăiai, într-o obișnuință care devenea instinct – cu gândul că fiecare sunet pe care îl scoteai era auzit și, cu excepția momentelor în care era întuneric, fiecare mișcare pe care o făceai era analizată.

Winston stătea cu spatele la tele-ecran. Era mai sigur, deși, după cum bine știa, chiar și spatele putea să dezvăluie multe. La un kilometru depărtare, Ministerul Adevărului, locul său de muncă, se înălța ca un turn mare și alb deasupra peisajului cenușiu. Aceasta – se gândi el cu un soi de dezgust – acesta era Londra, orașul principal de pe Aerodromul Unu, ce-a de-a treia provincie din Oceania ca număr de locuitori. Încercă să-și aducă aminte vremurile copilăriei, care să-i spună dacă Londra fusese întotdeauna așa. Existaseră întotdeauna aceste case dărăpănate din secolul al XIX-lea, cu ziduri sprijinite de grinzi de lemn, cu ferestre acoperite cu cartoane, cu acoperișuri din tablă ondulată și cu garduri care se îndreptau nebunește în toate direcțiile? Și zonele bombardate, în care praful de var se învârtea prin aer, iar buruienile se chinuiau să crească printre mormanele de moloz? Și locurile în care bombele lăsaseră în urmă spații mari goale, unde răsăreau acum colonii sordide de locuințe din lemn ca niște cotețe de găini? Dar nu avea niciun rost, nu-și putea aminti: nu-i mai rămăsese nicio amintire din vremurile copilăriei, cu excepția unor serii de imagini strălucitoare, pe un fundal întunecat și, în mare parte, neinteligibile.

Ministerul Adevărului – Miniadev, în novlimbă¹ – era complet diferit de orice altă construcție. Era o piramidă enormă, dintr-un beton de un alb strălucitor, care se ridica, etaj cu etaj, până la trei sute de metri. Din locul în care se afla

¹ Limba oficială din Oceania. (n.a.)

Winston, putea citi cele trei sloganuri ale Partidului, gravate cu litere elegante pe fațada albă:

RĂZBOIUL ESTE PACE
LIBERTATEA ESTE SCLAVIE
IGNORANȚA ESTE PUTERE

Se spunea că Ministerul Adevărului avea trei mii de camere deasupra nivelului solului și tot atâtea dedesubt. Împrăștiate prin Londra, mai erau doar trei clădiri care i se asemănau din punct de vedere al aspectului și al dimensiunii. Domina atât de mult arhitectura zonei din jur, încât, de pe acoperișul blocului Victoria, le puteai vedea pe toate patru în același timp. Erau sediile celor patru ministere din care era compus aparatul de guvernare. Ministerul Adevărului, care se ocupa de știri, divertisment, educație și arte plastice și Ministerul Păcii, care se ocupa de război. Ministerul Iubirii, care menținea legea și ordinea, precum și Ministerul Bunăstării – responsabil cu problemele economice. Denumirile lor, în novlimbă erau: Miniadev, Minipace, Minidrag și Mini-bunăș.

Ministerul Iubirii era cu adevărat cel mai înfricoșător. Nu avea deloc ferestre. Winston nu intrase niciodată acolo și nici nu se apropiase vreodată la mai mult de jumătate de kilometru de el. Era un loc în care nu puteai pătrunde decât dacă aveai vreo treabă oficială, iar atunci trebuia să treci printr-un labirint de sârmă ghimpată, uși de oțel și mitraliere camuflate. Chiar și străzile care duceau la barierele de control exterioare erau patrulate de gardieni cu fețe de gorilă, în uniforme negre, înarmați cu bastoane.

Winston se întoarse brusc. Își fixase trăsăturile feței astfel încât să denote expresia unui optimism reținut, așa cum era recomandat când stăteai cu fața spre tele-ecran. Tra-versă camera și intră în bucătărioară. Plecând din Minister la acea oră, pierduse prânzul de la cantină și era conștient că

nu va găsi nimic de mâncare în bucătărie, în afară de o bucată de pâine neagră, pe care trebuia să o păstreze pentru micul-dejun de-a doua zi. Luă de pe raft o sticlă cu un lichid incolor și cu o etichetă albă pe care scria *GIN VICTORIA*. Avea un miros răutăcios, uleios, ca alcoolul chinezesc din orez. Winston își turnă aproape o ceașcă, își făcu curaj și o dădu pe gât ca pe un medicament.

Instantaneu, fața i se înroși și îi dădură câteva lacrimi. Băutura era ca acidul azotic și, mai mult, înghițind-o, te simțai de parcă ai fi fost lovit în ceafă cu o bătă de cauciuc. Însă în clipa următoare, senzația de arsură din stomac se domoli, iar lumea începu să i se pară mai veselă. Luă o țigară dintr-un pachet mototolit, pe care scria *ȚIGĂRI VICTORIA*. Din neatenție o scoase invers și tot tutunul căzu pe podea. Cu a doua avu mai mult succes. Se întoarse în sufragerie și se așeză la măsuta din partea stângă a tele-ecranului. Din sertarul mesei scoase un toc, o călimară și un carnețel gros, nescris, cu spatele roșu și coperta marmorată.

Dintr-un motiv oarecare, tele-ecranul din sufragerie era într-o poziție neobișnuită. În loc să fie pus, așa cum era normal, pe peretele din capăt, de unde se vedea toată camera, era pe cel lateral, vizavi de fereastră. Într-o parte a sa era o nișă, în care stătea acum Winston și care, probabil, atunci când au fost construite apartamentele, fusese proiectată ca spațiu pentru bibliotecă. Stând acolo, lipit cu spatele, Winston putea rămâne în afara razei de acțiune a tele-ecranului, cel puțin din punct de vedere vizual. Putea fi auzit, desigur, dar atâta timp cât rămânea în acea poziție, nu putea fi văzut.

În mare parte, însăși configurația neobișnuită a camerei îi dăduse ideea să facă ceea ce urma să facă acum. Pe de altă parte, fusese inspirat și de carnețelul pe care tocmai îl scosese din sertar. Era deosebit de frumos. Hârtia sa netedă, moale, dar puțin îngălbenită de vreme, era dintre cele care nu mai fusese fabricată de cel puțin patruzeci de ani.

Putea bănuî, însă, că era mult mai veche decât atât. Văzuse acel carnetel în vitrina unui mic magazin de vechituri, dintr-un cartier mărginaș al orașului (nu-și amintea acum ce cartier), și fusese imediat cuprins de o dorință copleșitoare de a-l cumpăra. Membrii de partid nu aveau voie să intre în magazinele obișnuite (care făceau, după cum se spunea, „negot pe piața liberă”), dar această regulă nu se respecta cu prea mare strictețe, deoarece erau diverse lucruri, cum ar fi șireturile sau lamele de ras, pe care era imposibil să le găsești în altă parte. Aruncase o privire în susul și în josul străzii, apoi se strecurase în magazin și cumpăraseră carnetelul cu doi dolari și cincizeci de cenți. Pe atunci, nu-și dăduse seama că și-l doorea pentru un scop anume. Îl duse acasă în servietă, simțindu-se vinovat. Chiar dacă nu era nimic scris în el, tot era un obiect compromițător.

Lucrul pe care urma să-l facă era să înceapă un jurnal. Nu era ilegal (nimic nu era ilegal, deoarece nu mai existau legi) dar, dacă se descoperea, mai mult ca sigur avea să fie pedepsit cu moartea sau cu cel puțin douăzeci și cinci de ani de muncă silnică. Winston fixă penița în toc și o șterse de murdărie. Tocul era un instrument de scris arhaic, folosit rareori chiar și pentru semnături, dar el își cumpăraseră unul, pe furiș și cu oarecare dificultate, pur și simplu pentru că simțise că acea hârtie netedă și frumoasă merita să fie scrisă cu o peniță adevărată, în loc să fie zgâriată de un stilou banal. De fapt, nu era obișnuit să scrie de mână. În afară de câteva notițe, era obișnuit ca totul să fie dictat într-un fonograf, ceea ce, bineînțeles, nu putea fi folosit în această situație. Înmuie penița în cerneală și, apoi, își pierdu curajul pentru o clipă. Îl cuprinse fiori de teamă. Să scrie cuvinte pe hârtie era un act hotărâtor. Cu litere mici și un scris neîndemânic, scris:

4 aprilie 1984

Se lăsă pe spate. Îl cuprinse un profund sentiment de neajutorare. În primul rând, nici nu știa cu certitudine că era 1984. Poate că data era cât de cât corectă, deoarece era destul de sigur că avea 39 de ani și credea că se născuse în 1944 sau 1945; dar în prezent nu era niciodată posibil să precizezi o dată exactă, ci doar să o aproximezi cu un an sau doi.

Pentru cine, îi trecu brusc prin minte să se întrebe, avea să scrie acest jurnal? Pentru viitor, pentru cei care urmau să se nască? Gândul îi zbură pentru o clipă la data îndoielnică de pe pagină, apoi se întoarse numaidecât la una dintre sintagmele din novlimbă: DUBLU-GÂNDIRE. Pentru prima dată, realiză importanța faptei sale. Cum am putea comunica cu viitorul? Prin însăși natura lucrurilor, acest lucru era imposibil. Ori viitorul ar semăna cu prezentul, caz în care nu l-ar asculta nimeni, ori ar fi complet diferit, iar atunci totul ar fi lipsit de sens.

O vreme se uită în gol la foaia de hârtie. Tele-ecranul difuza acum o muzică de fanfară stridentă. I se părea ciudat nu doar că își pierduse capacitatea de a se exprima, ci și că uitase ceea ce avusese de gând să scrie. De câteva săptămâni se tot pregătea pentru acest moment și nu-i trecuse niciodată prin minte că ar putea avea nevoie și de altceva în afară de curaj. Scrisul i se păruse ușor. Tot ce trebuia să facă era să aștearnă pe hârtie interminabilul monolog neliniștit care îi trecea prin cap, la propriu, de câțiva ani. În acest moment însă, până și monologul încetase. Mai mult, ulcerul lui varicos începuse să-i provoace mâncărimi insuportabile. Nu îndrăznea să se scarpine, fiindcă s-ar fi inflammat și mai tare. Secundele treceau. Nu era conștient de nimic în afară de foaia albă din fața lui, de mâncărimea de deasupra gleznei, de muzica stridentă și de ușoara amețeală provocată de gin.

Dintr-o dată, începu să scrie, cuprins de panică și fără să-și dea seama de ceea ce așterne pe hârtie. Scrisul lui micuț și copilăresc se întindea în susul și în josul paginii, de la primele majuscule și până la ultimele puncte:

4 aprilie 1984. Aseară am fost la cinema. Numai filme de război. Unul foarte bun despre un vapor plin cu refugiați care a fost bombardat undeva prin Marea Mediterană. Publicul s-a amuzat copios de imaginile cu încercările unui grăsan de a înota spre mal, în timp ce era urmărit de un elicopter; mai întâi îl vedeai tăvălindu-se prin apă ca un marsuin, apoi îl zăreai prin lunetele armelor din elicopter, pentru ca, într-un final, să îl descoperi ciuruit, cu apa mării înroșindu-se în jurul lui și el ducându-se la fund atât de repede încât ai fi zis că lua apă prin găurile de glonț, în timp ce spectatorii hohoteau de râs, pe urmă se vedea o barcă de salvare plină cu copii, deasupra căreia zbura un elicopter. La provă stătea o femeie de vârstă mijlocie, probabil evreică, cu un băiețel de vreo trei ani în brațe, care țipa de frică și își ascundea capul la pieptul ei, de parcă ar fi încercat să încapă cu totul acolo, iar femeia îl cuprindea cu brațele și îl liniștea, deși ea însăși era albă ca varul de frică, străduindu-se să-l protejeze cât mai mult, ca și cum brațele ei ar fi putut ține gloanțele departe de el. Apoi elicopterul lansă o bombă de douăzeci de kilograme în mijlocul lor și se mai văzu doar o explozie fulgerătoare, iar barca se făcu țandări. Apoi urmă un cadru excelent cu brațul copilului zburând prin aer, un elicopter cu o cameră de filmat prinsă de fuzelaj trebuie să-l fi urmărit până acolo sus și dinspre locurile rezervate partidului se auziră multe aplauze, dar o femeie care stătea pe unul dintre locurile rezervate proliilor începu brusc să provoace agitație și să strige că nu ar trebui să arate așa ceva nu în fața copiilor, până când poliția a scos-o afară, însă nu cred că i s-a întâmplat ceva, că nimănui nu-i pasă de ce cred prolii, o reacție tipică a proliilor niciodată...

Winston se opri din scris, unul dintre motive fiind faptul că avea dureri. Nu știa ce-l făcuse să aștearnă pe hârtie acele mizerii. Dar ce i se părea ciudat era că, în timp ce scria,

i se limpezise în minte o amintire complet diferită, până în punctul în care aproape că se simți obligat să o noteze. Abia acum își dăduse seama că, tocmai din cauza aceluia incident, se hotărâse brusc să vină acasă și să-și înceapă jurnalul.

Totul se întâmplase în acea dimineață la Minister, dacă se putea spune că s-a întâmplat ceva atât de nebulos.

Era aproape unsprezece, iar la Departamentul Arhive, unde lucra Winston, se scoteau scaunele de prin birouri și se așezau în centrul sălii, vizavi de marele tele-ecran, ca parte a pregătirii pentru cele Două Minute de Ură. Winston tocmai se așeza pe unul dintre rândurile din mijloc, când doi oameni pe care îi cunoștea doar din vedere, dar cu care nu stătuse de vorbă niciodată, intrară pe neașteptate în sală. Una dintre ele era o fată pe lângă care trecuse adesea pe coridoare. Nu știa cum o cheamă, dar știa că lucrează la Departamentul de Ficțiune. Probabil că – din moment ce o văzuse uneori murdără de vaselină pe mâini și cu o cheie franceză la ea – repara vreuna dintre mașinile de scris romane. Era o fată îndrăzneată, de vreo douăzeci și șapte de ani, cu părul des, fața pistruiată și mișcări agile, atletice. În jurul taliei, peste salopetă, avea înfășurată de mai multe ori o eșarfă îngustă și roșie, emblema Ligii Anti-Sex a Juniorilor, suficient de strânsă pentru a-i scoate în evidență rotunjimile șoldurilor. Lui Winston nu-i plăcuse de ea din prima clipă în care o văzuse. Știa și motivul. Era din cauza atmosferei de terenuri de hochei, băi reci, drumetii în grup și de castitate pedantă pe care o emana în jurul ei. Îi displăceau aproape toate femeile, dar mai ales cele tinere și frumoase. Femeile, și mai ales cele tinere, erau cele mai aprige adepți ale Partidului, cele care luau de bune toate lozincile, făceau pe spioanele amatoare și adulmecau ereziile. Însă această fată îi dădea impresia că este mai periculoasă decât multe altele. Odată, când se întâlniseră pe coridor, îi aruncase o privire scurtă, care păru să-l străpungă până în măduva oaselor și, pentru o clipă, îl umpluse de o groază întunecată. Îi trecuse prin minte ideea că ar putea fi o agentă a

Politei Gândirii. Asta, ce-i drept, era puțin probabil. Totuși, ori de câte ori se afla în preajma ei, continua să simtă o neliniște stranie, în care se amestecau atât frica, cât și ostilitatea.

Cealaltă persoană era un bărbat pe nume O'Brien, membru al Partidului Interior și titular al unui post atât de important și de îndepărtat, încât Winston avea doar o idee vagă despre natura lui. Se așternu brusc liniștea printre oamenii așezați pe scaunele aranjate în cerc de îndată ce văzura salopeta neagră a unui membru al Partidului Interior apropiindu-se. O'Brien era un bărbat înalt și solid, cu ceafa groasă și un chip aspru, batjocoritor și agresiv. În ciuda aspectului său înfricoșător, avea un oarecare farmec. Avea un tic de a-și tot așeza ochelarii pe nas, care îi conferea un aer ciudat de pașnic – într-un fel inexplicabil, deosebit de rafinat. Era un gest care, dacă cineva ar mai fi gândit încă în asemenea termeni, ar fi putut aminti de un nobil din secolul al XVIII-lea care își oferea tabachera. Winston îl mai văzuse pe O'Brien de vreo douăsprezece ori în aproape tot atâția ani. Se simțea profund atras de el și nu doar datorită faptului că era intrigat de contrastul dintre manierele lui aristocratice și fizicul său de luptător premiat, ci mai degrabă datorită unei convingeri secrete – sau poate nici măcar datorită unei convingeri, ci a unei speranțe – aceea că loialitatea politică a lui O'Brien nu era perfectă. Ceva pe chipul lui sugera lucrul acesta în mod irezistibil. Și din nou, poate că nici măcar lipsa de loialitate nu i se citea pe față, ci pur și simplu inteligența. Dar, în orice caz, părea a fi o persoană cu care puteai sta de vorbă dacă reușeai, într-un fel, să înșeli vigilența tele-ecranului și să-l prinzi singur. Winston nu făcuse niciodată cel mai mic efort pentru a verifica această presupunere: într-adevăr, nici nu exista vreo modalitate de a face acest lucru. În acel moment, O'Brien se uită la ceasul de la mână, văzu că era aproape unsprezece și se hotărî, în mod evident, să rămână în Departamentul Arhive până la încheierea celor Două Minute de Ură. Se așeză pe un scaun din același rând cu Winston, la

numai câteva locuri distanță. Între ei se așeză o femeie micuță, cu părul nisipiu, care lucra în cabina de lângă cea a lui Winston. Fata cu părul negru stătea chiar în spatele lor.

În clipa următoare, de pe marele tele-ecran de la capătul sălii răsună un discurs oribil, răgușit, ca al unei mașinării monstruoasă, rămasă neunsă. Era un zgomot care te făcea să scrâșnești din dinți și îți ridica părul pe ceafă. Ura începuse.

Ca de obicei, pe ecran apăru chipul lui Emmanuel Goldstein, Dușmanul Poporului. Pe ici, pe colo, în rândul publicului, se auziră câteva șuierături. Femeia micuță, cu părul nisipiu, scoase un sunet deopotrivă de teamă și dezgust. Goldstein era proscrisul și trădătorul care, cu mult timp în urmă (nimeni nu-și mai amintea exact când), fusese una dintre figurile importante ale partidului, aproape la același nivel cu însuși Fratele cel Mare, dar apoi se implicase în activități contrarevoluționare și fusese condamnat la moarte, însă scăpase în mod misterios și dispăruse. Programele celor Două Minute de Ură variau de la o zi la alta, dar nu existase niciunul în care Goldstein să nu fi fost personajul principal. El era trădătorul primordial, primul pângăritor al purității Partidului. Toate nelegiuirile comise ulterior împotriva Partidului, toate trădările, actele de sabotaj, ereziile și răzvrătirile apăruseră ca urmare a exemplului dat de el. Într-un fel sau altul, continua să existe și să își pună la cale uneltirile: poate undeva dincolo de mare, sub protecția agenților străine sau poate chiar – așa cum se zvonea câteodată – în vreo ascunzătoare din Oceania.

Winston își încordase diafragma. Nu putea să privească chipul lui Goldstein fără să fie cuprins de un amestec dureros de sentimente. Era un chip alungit, tipic unui evreu, cu un nimb de păr alb și o barbă mică – un chip inteligent și totuși inerent disprețuitor, cu un soi de prostie senilă în nasul lung și subțire, pe care, la vârf, stătea cocoțată o pereche de ochelari. Semăna cu o oaie, iar vocea, de asemenea, avea ceva behăitor în ea. Goldstein își lansa obișnuitul său atac veninos